Jacques Wallage

‘Voor minder doen wij het niet’

door John Cüsters

Groningen, de ‘verste stad van Nederland’, had de laatste maanden veel redenen om de vlag uit te hangen.
In september tekenden de betrokken overheden en marktpartijen de Samenwerkingsovereenkomst voor de ontwikkeling van Meerstad, een gebied zo groot als het huidige oppervlak van de stad Groningen. Daarna kreeg de Dienst RO/EZ van het vakblad Building Business de Reputatie-Award voor gemeentelijke ontwikkelingsbedrijven toegekend. En als klap op de vuurpijl speelde de plaatselijke FC op 15 januari zijn eerste competitiewedstrijd in het gloednieuwe Euroborg. Geïnspireerd door wat nu al het mooiste voetbalstadion van Nederland heet, won de FC natuurlijk, met 2-0 van Heerenveen. Een nieuw vruchtje in de uitdijende fruitschaal die Groningen plukt door haar consequente drang naar kwaliteit. Of zoals burgemeester Jacques Wallage het uitdrukt: “Voor minder doen wij het niet.”

“Meer dan blij ben ik met de Reputatie-Award voor gemeenten. Het is voor het zelfbeeld van de Groningers heel goed dat anderen ons de erkenning geven dat we het goed doen. Dus is het ook belangrijk dat Groningen volgens het Platform Detailhandel Nederland in 2005 de beste binnenstad had en dat onze stad in december 2004 op televisie is uitgeroepen tot de veiligste van Nederland. Groningers zijn best trots op hun stad, maar er waart nog altijd een vleugje Calimero door Groningen. Als je burgers bijvoorbeeld vraagt waar wij staan in de KPN-ranking in Nederland, dan zeggen ze: vijfde toch? Maar nee, wij zijn de tweede. Er is na Den Haag geen andere stad in Nederland waar KPN zo sterk vertegenwoordigd is. Hetzelfde gebeurt als je Groningers vraagt hoeveel mensen in hun stad actief zijn in de IT-sector. Dat schat men ook altijd te laag in.”

INTELLECTUELE BULLDOZERS

Jacques Wallage kan de erkenning van buiten goed gebruiken in een stad waar van oudsher een gat bestaat tussen het hoge zelfbewustzijn van het gemeentebestuur en het lage zelfbeeld bij de ‘stadjers’, de inwoners van Groningen. **“Dat kun je ook sociologisch duiden. Onze bestuurders en ambtelijke top reiken af en toe naar de sterren. Wij vinden het vanzelfsprekend om altijd te streven naar een hoge kwaliteit van stedenbouw, architectuur en openbare ruimte, om dus te werken met grote architecten zoals Coenen, Mendini, Natalini en Grassi. Maar dan zeggen de stadjers: het is ja mooi hier, doe maar gewoon.”**
De consequente hang naar kwaliteit heeft daarom ook een, zoals Wallage het noemt, anarchistische en democratische tegenbeweging uitgelokt. **“Denken ze dat ze daar de baas zijn? We laten ons niet regeren door deskundigen en ambtenaren! Dat is een bekende reactie hier. Je moet ook bedenken dat het stadsbestuur intellectuele bulldozers had en heeft als Max van den Berg, Ypke Gietema en Willem Smink. Het is geen klein bier hier. Maar een stad is er ook voor gewone mensen. Als burgemeester voel ik me gezegend met aan de ene kant sterke wethouders en aan de andere kant een tegenbeweging in de stad. Ik ben er immers ook voor de gewone burger. Als die klaagt dat de gemeente wél grootse plannen maakt voor de markt, maar intussen niet in staat is er een normaal bankje neer te zetten, dan sta ik toch achter die burger.”**
Met zo’n tegenbeweging is het des te opmerkelijker dat Groningen de royaalste referendum-regeling heeft van Nederland. Hoewel opmerkelijk: Wallage vindt het juist in Groningen de normaalste zaak van de wereld. **“Ik was vroeger geen voorstander van het referendum, maar ben gaan schuiven. Wie zich in het debat in de stad namelijk niet kan legitimeren, is alleen voor de happy few bezig. Dan schort er iets aan zijn plannen.”** Het gemeentebestuur ondervond dit zelf aan den lijve in 2001, toen de bevolking het ingrijpende plan voor reconstructie van de noordzijde van de Grote Markt afwees. Het gemeentebestuur kreeg er volgens Wallage een flinke opdonder van, **“maar vooral Willem Smink trok als verantwoordelijk wethouder daarna moedig zijn conclusies. De plan-ontwikkeling voor de oostzijde van de markt heeft daarom plaatsgevonden binnen het Grote Markt Forum, een denktank van veertig stadjers. Als bestuurders**

keken wij soms angstig toe of onze ideeën het forum wel overleefden. Maar dat hoort bij onze positie. De gemeente is geen fabriek of bv die vanaf een lopende band producten aflevert. Wat wij maken, moet draagvlak hebben in de stad."

HOGE KWALITEITSNORMEN

De plannen voor de oostzijde van de Grote Markt waren vorige zomer onderwerp van een nieuw correctief referendum. Door een te lage opkomst werd het referendum achteraf ongeldig verklaard, maar van de mensen die kwamen stemmen, zei de meerderheid ja tegen de reconstructie. Volgens Wallage een teken dat dit nieuwe plan meer legitimiteit heeft dan het vorige voor de noordzijde. Volgens het plan wordt de bestaande bebouwing aan de oostzijde van de Grote Markt gesloopt. De nieuwe wand wordt vijftien meter naar voren geplaatst, waarmee de oude rooilijn wordt hersteld. Dit maakt de Grote Markt kleiner en overzichtelijker en de oostwand komt weer in één lijn te liggen met de Martinitoren. Achter de nieuwe en verplaatste oostwand komt een nieuw plein, de Nieuwe Markt, en een nieuw gebouw, het Groninger Forum. Hierin komen de hoofdvestiging van de bibliotheek, een deel van de collectie van het Scheepvaartmuseum, de historische collectie van het Groninger Museum, een klein congrescentrum en de zalen van filmtheater Images. De ontwikkeling van het nieuwe gebied is exemplarisch voor hoe Groningen de dingen aanpakt. **"Het Forum bouwen wij zelf"**, vertelt Wallage. **"Het wordt een spannende plek waar steeds iets nieuws en interessants gebeurt. Het moet uitgroeien tot het brandpunt van het maatschappelijk debat in de stad. Ook hier gaan we voor een hoogwaardige architectuur. Daarvoor schrijven we een internationale prijsvraag uit, waaruit we straks een aantal ontwerpen selecteren. Via een enquête kunnen de stadjers hun voorkeur uitspreken. De gemeenteraad hakt daarna de knoop door."**

Bij de nieuwe oostwand verloopt de procedure anders. **"Hier streven wij naar een wat tijdlozer en klassieker architectuur. Daarvoor maken wij zelf een kwaliteitsbeeld. Dat vind ik duidelijk óns pakkie-an. Vervolgens nodigen we ontwikkelaars uit die bereid zijn in dat beeld te investeren. In overleg kiezen we vervolgens de architecten. Zo werken wij altijd met marktpartijen. We spreken hen aan op hun publieke verantwoordelijkheid om mee te werken aan het realiseren van onze hoge kwaliteitsnormen. Kijk bijvoorbeeld naar de bebouwing rond het Hoornse Meer. Binnen een klassiek stedenbouwkundig stramien waren corporaties, ontwikkelaars en architecten vrij te investeren en zich uit te leven. Als het maar recht deed aan de door ons gewenste uitstraling. Deze voortdurende wisselwerking tussen markt en overheid maakt dat investeerders en architecten graag in deze stad werken."**

GEEN STAMMENSTRIJD

De zakelijke aanpak domineert niet alleen in de contacten met marktpartijen, maar ook in de samenwerking met andere overheden. Groningen is een van de partners in de ontwikkeling van Meerstad ten oosten van de stad, een gebied zo groot als de huidige oppervlakte van heel de gemeente. In Meerstad moeten een nieuw groot meer komen en zo'n achtduizend woningen, zowel in hoogstedelijke dichtheden als op zeer ruime, landelijk gelegen kavels. **"Meerstad is onze laatste grote uitbreiding binnen de gemeentegrenzen"**, vertelt Wallage. **"De ontwikkeling is voor ons belangrijk om mensen met midden- en hogere inkomens aan de stad te binden. Omdat Groningen van oudsher een arme stad is en lange tijd door linkse partijen is gedomineerd, lag de nadruk altijd sterk op sociale woningbouw. Daardoor zijn veel beter gesitueerden weggetrokken naar suburbia. Intussen blijven ze wel op Groningen georiënteerd. Ik vergelijk onze stad wel eens met Israël. Dat is het enige land ter wereld met belastingbetalers in het buitenland, met name in de Verenigde Staten. Zo wordt ook de Groningse economie voor een groot deel gedragen door mensen van buiten. Dat heeft natuurlijk zijn grenzen. Veel mensen komen met de auto naar de stad en zeker aan de zuidkant moeten we oppassen voor Randstadfouten."** Door de ontwikkeling van Meerstad kunnen mensen die een villa of tweekapper willen, straks ook in Groningen terecht. Het nieuwe gebied ligt voor driekwart op het grondgebied van de gemeente Slochteren. Groningen heeft geen moment overwogen om voor het gemak deze kleine buur dan maar te annexeren. **"Er wordt ontzettend veel energie verspild in discussies over herindeling of in stammenstrijden tussen lagere en hogere overheden"**, vindt Wallage. **"In Meerstad dragen twee gemeenten en de provincie de planologische verantwoordelijkheid. De ontwikkeling vindt echter plaats in een publiek-publieke en publiek-private samenwerking. De provincie trekt hard mee aan het plan. Ook de ministeries van VROM en LNV en vijf marktpartijen (AM Grondbedrijf, SFB Vastgoed, Heijmans Vastgoed, Volker Wessels Vastgoed en Koop/Geveke - red.) doen mee en dragen risico. Ik ben onder de indruk van de mate waarin de marktpartijen hun verantwoordelijkheid dragen, maar ook van de inzet van de provincie en de beide departementen. De provincie stapt uit haar klassieke toezichthoudende rol en dat juich ik toe. En de departementen beginnen Meerstad zelfs een beetje als hun eigen project te beschouwen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken participeert in de verkenning van hoe om te gaan met het bouwen in twee gemeenten. We bestuderen nu grondruil, puur op basis van sociografische kenmerken, bijvoorbeeld dat al het stedelijke naar Groningen gaat en al het landelijke naar Slochteren. Van herindeling is geen sprake. Alles verloopt in een verbluffend nuchtere en plezierige verstandhouding."** Wallage kan deze zakelijke Groningse aanpak zeer waarderen. Hij heeft inmiddels achttien jaar in de landelijke en achttien jaar in de lokale politiek achter de rug. Zijn voorkeur is duidelijk. **"In Groningen verspillen we geen tijd en laten we geen energie weglekken. Dat is een fundamenteel verschil met Den Haag. Als je daar iets bizars en surrealistisch zou willen doen, moet je een ministerie van Verspilde Energie oprichten. Dat wordt een heel groot departement."**

KOLIBRI

Ook aan de zuidkant werkt Groningen nauw samen met de buurgemeenten, in dit geval tot in Assen toe. Twee provincies (Groningen en Drenthe) en twaalf gemeenten stelden samen de Regiovisie Groningen-Assen 2030 op. Belangrijk onderdeel van de plannen is de totstandkoming van een nieuw netwerk van openbaar vervoer, genaamd Kolibri. **"Dat loopt over de**

‘In Groningen verspillen we geen tijd en laten we geen energie weglekken’

FOTO’S: GEORGES VAN WENSVEEN

gemeente- en provinciegrenzen heen”, aldus Wallage. **“Met het netwerk krijgen we hoogwaardig openbaar vervoer dat tot diep in suburbia doordringt. Alle randgemeenten brengen hiervoor geld bijeen in een regiofonds. Ook dat bewijst dat we er uitstekend in slagen om de klassieke spanning tussen stad en ommeland te voorkomen.”**

De Regiovisie is een van de middelen waarmee Groningen economisch beter op de kaart moet komen te staan. De stad deed het lang slecht in alle economische lijstjes, maar wordt sterker. Onder het bewind van de binnenkort aftredende wethouder Koen Schuiling heeft Groningen zich de laatste tien jaar ontwikkeld tot ICT- en kennisstad. Onder de bevolking van 181.000 inwoners bevinden zich ruim veertigduizend studenten. Er zijn veel kennisinstituten op het gebied van onder meer energie en de medische wetenschap. Wallage: **“Die economische dynamiek heeft een planologische en een culturele component. Wij moeten ruimte reserveren voor toekomstige ontwikkelingen, onder meer rond het hoofdstation waar we hopen op een snelle treinverbinding met de Randstad. Groningen moet straks net zo ver van het westen zijn als nu Amersfoort. Daarnaast is ook cultuur, inclusief hoogwaardige architectuur, heel belangrijk om onze economische ambities te ondersteunen. Met het Groninger Museum en evenementen als het Noorderzon-festival en Noorderlicht Fotografie wordt onze cultuur steeds internationaler. Groningen wordt steeds meer een stad waar je ook na je studie wilt blijven wonen.”**

Groningen weet zo steeds beter zijn perifere ligging (maar wat is perifeer in een zo klein land als Nederland) in een voordeel om te buigen. **“Wij willen hier de economische kwaliteit van de Randstad realiseren, maar dan tegen een lagere ecologische en veiligheidsprijs”**, besluit Wallage. **“Vandaar ook onze inzet op cultuur, kwaliteit en architectuur. Zonder cultuur kun je geen krachtige economische dynamiek tot stand brengen. Die inzet betaalt zich steeds meer uit. Het beeld dat buitenstaanders van Groningen hebben, verandert fundamenteel als ze hier eenmaal zijn geweest. Dan zien ze dat dit geen achtertuin is, ergens ver weg, maar een creatieve en dynamische stad waar veel gebeurt en is te zien.”**